

Gentse rechtbank gelooft niet in Rokerskerk

Een café-uitbater uit Wachtebeke is door de correctionele rechtbank in Gent veroordeeld voor het niet-respecteren van het rookverbod in zijn zaak. Zijn verweer: zijn etablissement is een gebedshuis voor zijn religie.

Jogchum Vrielink

In een café in het Oost-Vlaamse Wachtebeke werden bij herhaling overtredingen van het rookverbod vastgesteld. Na een schriftelijke waarschuwing in juli 2011, werden in september en december van dat jaar opnieuw schendingen vastgesteld. De uitbater weigerde de voorgestelde minnelijke schikking te betalen en beriep zich op de godsdienstvrijheid. Hij verklaarde lid te zijn van de 'Enige en Universele Rokerskerk van God'. Het café zou als huiskapel van dat geloof moeten worden beschouwd en het roken als religieuze rite. De Gentse correctionele rechtbank had geen oren naar dat argument en veroordeelde de cafébaas, bij verstek, tot een boete van 1.650 euro. De rechter stelt dat de beklaagde 'zich klaarblijkelijk niet [houdt] aan regels die moeten worden nageleefd in het belang van éénieder'. Het beroep op de godsdienstvrijheid zou voorts getuigen 'van arrogantie en misprijzen'.

ROKERSKERK

De 'Rokerskerk' is geen louter bedenkfel van de Wachtebeekse café-uitbater. Ze werd in 2001 opgericht door de Nederlandse televisiemaker Michiel Eijssbouts. De website (www.rokerskerk.nl) verduidelijkt hoe een en ander werkt. Om lid te worden, stuurt men vijf euro en een handgeschreven versie van de 'Rokers-eed' naar het hoofdkwartier van de Kerk. Die eed zweert trouw 'aan de Kerk, Haar Gezag en Haar God, in het Heilig Verbond van de Rokers'. Men ontvangt vervolgens een lidkaart, waarna het zagezegd 'altijd en overal [is] toegestaan om religieus te Roken'. Hoewel de 'religieuze rokers' zich dus het recht toe-eigenen om overal te roken, doen ze dat in de regel slechts thuis en in 'gebedshuizen'. Die gebedshuizen zijn cafés die zich aansluiten bij

de Rokerskerk, waarna in de zaak een certificaat komt te hangen dat aangeeft dat er (slechts) door leden mag worden gerookt. In Nederland zijn enkele tientallen cafés aangesloten bij het initiatief. Aanvankelijk kreeg minstens één daarvan ook een boete opgelegd, maar na de versoepeling van het rookverbod in 2010 vielen de meeste van die etablissementen niet langer onder het verbod. Het verbod werd destijds afgeschaft voor kleine cafés (maximum 70 m²) zonder personeel. In Vlaanderen zijn er, naast het café in Wachtebeke, ook gelegenheden in Antwerpen, Mechelen, Tongeren en Peer aangesloten bij de Kerk.

ONZICHTBARE ROZE EENHOORNS

Hoewel de stichter van de 'Kerk' het formeel ontkent, lijkt het evident dat de Rokerskerk een *hoax* is, zoals er talloze zijn in het religieuze genre. Te denken valt aan de Kerk van het Vliegende Spaghetti Monster ('pastafarianisme'). Hierin zijn de woorden van de 'noedelige meester', die het heelal geschapen heeft, het enige ware geloof. De godheid wordt doorgaans afgebeeld als een kluwen spaghetti met twee gehaktballen en ogen op steeltjes. In het verlengde hiervan ligt de religie van de Onzichtbare Roze Eenhoorns, wiens ongeëvenaarde spirituele kracht genoegzaam zou blijken uit het feit dat ze tegelijk onzichtbaar én roze zijn. Volgens de stichters is de religie 'zoals alle religies' - gebaseerd op een combinatie van geloof en logica: dat de eenhoorns roze zijn, vereist een geloofssprong, dat ze onzichtbaar zijn, berust op logica, aangezien men ze niet kan zien.

Beide voorgaande parodieën zijn uitgedacht om de invloed van bestaande godsdiensten op de politiek en het onderwijs tegen te gaan. Zo is het Vliegende Spa-

ghetti Monster een reactie op het besluit om tijdens biologielessen in Kansas naast de evolutieleer ook Intelligent Design (ID) te onderwijzen. Ene Bobby Henderson zond daarop een brief naar de *Kansas Board of Education*, waarin hij eiste dat er aan het geloof in het Vliegende Spaghettimonster evenveel tijd zou worden besteed als aan ID.

SATANISTISCHE ZUSTERS

De Rokerskerk lijkt in een andere categorie van *hoax*-religies te passen: een die gericht is op het omzeilen van regelgeving. Een ander voorbeeld daarvan is 'kopimisme' ('copy-me-ism'), dat *file-sharing* tot religieuze ervaring verheft en onder dat mom poogt te rechtvaardigen. De religie werd in Zweden officieel erkend, hoewel dat de 'rite' (vooralsnog) niet heeft gelegaliseerd. De, in onze contreien, bekendste representant van deze categorie is de Kloosterorde van de Zusters van Sint Walburga, uit de jaren '80. Die zaak draaide om een Amsterdamse seksclub, die zichzelf voorstelde als kloosterorde in de Kerk van Satan. Tot de godsdienstuitoefening van de orde behoorde zagezegd het aanbieden van seksshows. Bedoeling van deze voorstelling van zaken was om politiecontroles te vermijden: als de club kon worden aangemerkt als 'lokaal bestemd voor godsdienstoefening', was betreding door de politie niet toegestaan, tenzij in geval van heterdaad. Het Amsterdamse Gerechtshof stelde dat onvoldoende duidelijk was of het hier wel om een daadwerkelijke godsdienst ging, mede gezien het ontbreken van 'een gestructureerde organisatie' bij de aanhangers. De Hoge Raad sloot zich daarbij aan. In een klassiek geworden passage overwoog de Raad dat uit de pv's kon worden afgeleid 'dat de activiteiten van Sint Walburga zich niet onderscheiden van die van een gewone seksclub en dat noch bij betalende bezoekers noch bij de door Sint Walburga als 'zusters' aangeduide optredende vrouwen enigerlei religieuze ervaring is waar te nemen'.

Lees verder op pagina 2

Gentse rechtbank gelooft niet in Rokerskerk

Vervolg van pagina 1

Wat de voorgaande kwesties gemeen hebben, is dat ze gebruikmaken van het feit dat het begrip religie moeilijk te definiëren is. Talloze definities zijn geopperd, door theologen en antropologen, maar elke definitie heeft haar tekortkomingen.

In het recht is het bieden van een sluitende definitie zo mogelijk nog lastiger. Dat houdt verband met de scheiding tussen Kerk en Staat en het wezen van de godsdienstvrijheid zelf. Beide maken dat de rechterlijke macht zich terughoudend moet opstellen bij het beoordelen van wat al dan niet een religie uitmaakt. Een probleem dat voortvloeit uit die plicht tot 'interpretatieve terughoudendheid' is dat er al eens een beroep op de godsdienstvrijheid wordt gedaan waarbij het betwistbaar is of er wel sprake is van een werkelijke godsdienst. Eén mogelijke oplossing hiervoor is om toch enkele algemene criteria te formuleren. De Straatsburgse instellingen vereisen bijvoorbeeld dat overtuigingen 'overreding, ernst, cohesie en belang' moeten bezitten om bescherming van artikel 9 EVRM te genieten. Ook moet iemand kunnen bewijzen dat zijn religie daadwerkelijk bestaat ('identificeerbaarheid'). Toch werken zelfs die criteria soms onterecht uitsluitend of leiden ze minstens tot controverses. Zo leek een aanhanger van de Wicca-religie in 1977 geen aanspraak te kunnen maken op bescherming, wat aanleiding gaf tot veel kritiek.

Om die reden wordt het vaak eleganter geacht om, waar mogelijk, uit te gaan van de *veronderstelling* van een inmenging in de godsdienstvrijheid en om de legitimiteit daarvan vast te stellen aan de hand van de beperkingsclausule. Dat is wat het Grondwettelijk Hof in zulke materies steevast doet. Die aanpak vermijdt precaire debatten over of iets al dan niet gezien kan worden als (de uitoefening van) een godsdienst.

Ook in de veronderstelling dat de café-eigenaar aanspraak kan maken op de godsdienstvrijheid, zou bestraffing immers gerechtvaardigd zijn, rekening houdend met de legitieme doelstelling en evenredigheid van het rookverbod.

MOTIVERING

Om terug te keren naar het vonnis van de Gentse rechtbank: hoewel de rechter het ingeroepen verweer negeert, suggereert het voorgaande dat de kwestie juridisch niet zo eenvoudig is. Althans, waar de uitkomst van de zaak ongetwijfeld verdedigbaar is, schiet de motivering niettemin tekort.

Het was wellicht beter geweest als de rechtbank *mutatis mutandis* de aanpak van het

Grondwettelijk Hof had gevolgd. Ook in de *veronderstelling* dat de café-eigenaar aanspraak kan maken op de godsdienstvrijheid, zou bestraffing immers gerechtvaardigd zijn, rekening houdend met de legitieme doelstelling en evenredigheid van het rookverbod. Zolang het Belgische rookverbod in voege is, zullen ook 'religieuze rokers' hun 'Heilige Drie-eenheid van Roken, Vuur en As' elders moeten aanbidden.

(De auteur is postdoctoraal onderzoeker en coördinator discriminatierecht binnen het Steunpunt Gelijke kansenbeleid KU Leuven)

Corr. Gent, 30 oktober 2012, onuitg.

www.legalworld.be (button rechtspraak)